

A fejlesztési forrásokat oda kell utalni, ahol a megfelelő ismeretek rendelkezésre állnak a döntésekhez!

Beszélgetés Kutics Károllyal, aki 2000-2002 között vezette az Ügynökséget

Kérjük, foglalj össze röviden privát és szakmai életutad azon állomásait, amelyek addig a pontig vezettek, hogy a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség ügyvezető igazgatója lettél!

Vegyészmérnök vagyok, rendszermérnöki szakon végeztem Veszprémben, és ott is kezdtem el dolgozni az egyetemen. A Környezetvédelmi Intézet számára dolgoztunk, elsősorban levegőtisztaság védelemmel foglalkoztunk. Egy-két év múlva jött az első Balatonnal kapcsolatos munka, akkor alakult a Kis-Balaton munkacsoport (1986). Az volt az alapvető elképzelés, hogy évente több ezer tonna nádat learatnak, és találjunk új hasznosítási módokat a nyersanyagra. Tösgyökeres Almádi lévén így kerültem közelebb a Balaton kutatásához. Aztán úgy alakult, hogy 1988-ban kikerültem a Tokyo Egyetemre egy japán állami ösztöndíjjal, ahol az egyetemi tanszéken jelentős tavas tematikájú kutatások folytak. Ebbe csöppentem bele, víztisztítási témával foglalkoztam. Később hazajöttem, megint visszamentem és a Balaton vízminőségi modell fejlesztésével foglalkoztam 1992-ben. Ez időben egybeesett az 1991-es nagyobb mértékű, majd az 1992-es kisebb angolnapusztulással. Elkezdtünk beszélgetni arról, hogy mit lehetne kezdeni a kialakult helyzettel, de természetesen mindenekelőtt pénzt kellett keríteni a kutatásra. Akkoriban 30 %-os volt az infláció, roppant magas volt a munkanélküliség. 1993-ban az javasoltam Herodek Sándornak, az MTA Limnológiai Intézet igazgatójának, hogy próbálkozzunk meg egy ilyen témájú nemzetközi kutatással. Ezen dolgoztunk másfél évet. Nem sikerült elkezdni a projektet, mert a japán oldalon a művelődési minisztériumnak nem volt rá elegendő forrása. Aztán a korábbi projektjavaslat nyomán 1997-ben sikerült támogatást szerezni a

Japan International Cooperation Agency (JICA) -tól, és alakult egy team, amiben én, mint „japán” vettem részt. Ekkor már a Teijin Eco-Science Ltd. K+F főmérnöke voltam. A projekt címe „A Balaton környezeti állapotának javítása” volt. Megérkeztünk Magyarországra, Nemcsók János kormánybiztos hivatalában, a Miniszterelnöki Hivatalban jelölték ki a helyünket. Kaptunk három helyiséget, de mi vettük meg magunknak a polcot, bútort, íróasztalt. Két és fél ember dolgozott Nemcsók irodájában, nagy halomban álltak a különféle kutatási anyagok, amiket vélhetően a kormánybiztos csináltatott. Akkor az volt a baj, hogy neki nem volt megfelelő a csapata, sem végzettségben, sem létszámban. Valahogy mégis elkezdődött a munka. Kiharcoltuk, hogy legyen Fehérváron egy irodánk, persze a KÖFE-nél nagyon örültek nekünk... A feladatunk többretű volt: mérések, modellezés, egyfajta mesterterv készítése. Mindezekkel párhuzamosan az angolnapusztulást követően, 1993-ban megalakult a Balatoni

Regionális Fejlesztési Tanács. Ezt az időszakot a „megye vagy régió” vita határozta meg. Akkoriban született meg a jogszabály, amely szerint fejlesztési tanács lett a Balatonnál és 1996-ban megalakult a Balaton Fejlesztési Tanács.

A japán munka eredményeiből több fontos megállapítás született, többek között az is, hogy nincs egy ütőképes szervezet, amelyik koordinálná a Balatonnal kapcsolatos fejlesztéseket. Abban az időben még az volt az elképzelés, hogy valamilyen szinten műszaki jellegű kutatásokat is folytatni kellene új szervezet létrehozásával, ugyanis a Tanács akkori munkaszervezete egy jogászból, és egy titkárnőből állt. A javaslatértékelési tanulmányban felmerült, hogy konkrét intézkedéseket kell tenni. Csökkenteni kell a tó terhelését, monitorozni a vízminőséget, folyamatosan modellezni a várható hatásokat. A munkák előkészítéséhez az akkor egyik legjobb számítógépet szereztük be japán pénzen, (akkor 3-4 millió forintba került), mindenféle szoftverrel, és megnyertem Molnár Gábort ebbe a csapatba, aki akkor fejezte be tanulmányait Japánban. Összegyűjtöttünk mindent, amit lehetett.

1999-ben vége lett a projektnek, ez egybeesett azzal, hogy BFT-nek bővíthetett a munkaszervezete, és engem kerestek meg, hogy nem lennék-e ennek a vezetője. Ezért aztán én is pályáztam nyilván, rajtam kívül még 4-5 pályázó volt. Az első dolgunk az időközben megszűnt Nemcsók-iroda hardvereinek és szoftvereinek az elkérése volt, de sajnos időközben letöröltek mindent a gépekről. Az egész japán projektből, a vízminőségi modelltől annyi maradt, amit Molnár Gábor és én egy 4 Gigabyte-os mágnesszalagra korábban lementettünk... Lehet, hogy feljelentést kellett volna tenni, nem voltam tapasztalt ebben, hogy mit kellett volna csinálni. Ilyen szintű volt a magyar partnerség abban az időben. Végül megalkítottuk a munkaszervezetet és 2000.január 1-én kezdődött el a tényleges munkaszervezeti feladatellátás. Ketten kezdtünk Gáborral, pár nappal utánunk a harmadik alkalmazott Egerszegi Zita, a jelenlegi környezetvédelmi programigazgató volt, a negyedik pedig Fekete-Páris Judit, aki jó ideje a Kft. gazdasági vezetője. Elkezdtünk gondolkodni, hogy milyen feladatok vannak, lényegében akkor ismertük meg, hogy

mit is kellene a BFT-nek csinálnia. Ekkoriban 216 millió forint volt az éves forrása a Tanácsnak.

Mi szólt amellett, hogy beadd a pályázatodat az újonnan alakuló szervezet ügyvezetői igazgatói posztjára? Melyek voltak a győztes pályázat fókuszai?

Almádiban nőttem fel, egyetemista koromig Almádiban laktam, a Balaton mindenféle szempontból a szívem csücske. Ahogy belefolytam a Balatonnal kapcsolatos kutatásokba, úgy lett bennem egyre több tettvágy a térség érdekében. A negatívumok is motiváltak: például az 1993-94-es évek, amikor semmire semennyi pénz nem volt. Nemcsók János körbejárt az önkormányzatoknál, és kérdezte, mire mennyi kell, az asszisztense gondosan felírta, de senki nem kapott semmit. Látvány-kormánybiztosság működött akkoriban, úgy mondanám. A Keszthelyi-medence teljes területének kotrása volt napirenden. 1996-ban, egy Kis-Balatonos konferencián, jelentették be. A hatalmas mennyiségű kotrási anyag elhelyezésére, hasznosítására vonatkozóan azonban nem voltak tervek. Ilyen történetek is motiváltak a pályázat beadásában.

Hogy emlékszel vissza az Ügynökség létrehozásának folyamatára? Melyek voltak a szervezet felépítésének szakaszai? A Kormányzat részéről kik voltak a partnerek?

Ott volt a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, ahova a területfejlesztés tartozott. Mellette a Miniszterelnöki Hivatal, ahol Mikes Éva volt a helyettes államtitkár és főosztályvezetőként Loydl Tamás volt a munkatársa, szakmailag, emberileg nagyon kiváló személy. Elsőként kiharcoltuk egy életképesnek tűnő szervezet megalakulását. Ezután egy év alatt 20 főre fejlődtünk, három irodát is létre hoztunk. Nagyjából egyszerre alakult a keszthelyi és a füredi iroda. A siófoki székhely az alapján jött létre, hogy Balázs Árpádnak, Siófok akkori polgármesterének ez presztízskérdés volt. Keszthely akkoriban jelentette be, hogy ők a Balaton fővárosa, ezért Siófok és Keszthely között zajlott egyfajta harc. Siófok ebbe azzal szállt be, hogy biztosította az Ügynökségnek a helyszínt.

Úgy emlékszem, mintha eredetileg Keszthely mellett döntöttek volna...

Akkor Bóka István még Alsóörs polgármestere volt, talán nem volt akkora befolyása, Siófokon Balázs Árpádnak nagyobb presztízse volt. Siófokon megkaptuk az épületet, kifestették, beköltöztünk, később a másik melléképület is hozzáépült. Ez volt később a siófoki pártszervezetek irodája, majd a Siófoki Hírek szerkesztősége. Amikor elfoglaltuk a helyet, volt egy iroda a Siófoki Hírek szerkesztőségének, egy MSZP-s iroda, de ők egy idő után végül kiköltöztek. Később elkészült a Városházán a Balaton-terem annak érdekében, hogy méltó helyszínen tudjuk a Balaton Fejlesztési Tanács üléseit megtartani.

Az volt az elképzelésünk, hogy a területfejlesztési törvényben nevesített Balaton Kiemelt Üdülőkörzet majd egy önálló tervezési-statisztikai régió lesz, amihez az ügynökséget fel kell fejleszteni. Úgy képzeltük, hogy lesznek elosztható források, amelyekben nem a megyék osztoznak, hanem ezek jelentős része a régióhoz kerül. A Balatonnál a környezetvédelem alapkérdés, így fel kellett vennünk környezetvédelmi szakembereket (például Szedmák Tibort), aki aztán informatikussá képezte át magát. Pénzügyeseket is kellett felvenni, mivel korábban kéthetente megjelent egy könyvelő hölgy, aki elvitt számlákat... Kiderült azután, hogy a következő évtől kapunk 990 millió forint támogatást. A Miniszterelnöki Hivatalban volt egy ilyen költségvetési sor, hogy „Balaton”, most sajnos nincs. Mikes Éva államtitkársága hajtotta ezt ki. Az volt a feladat, hogy 90 millió forintot adjunk oda Balaton kutatásra, de felügyelettel, és minden évben beszámolót kell írni a kutatás eredményéről. Loydl Tamás tett javaslatot e forrás elosztására, a BFT döntött a támogatásról majd Loydl Tamás ellenőrizte, hogy milyen releváns kutatások történnek. Maradt 900 millió forint, amit pályázati úton helyezhettünk ki. Ahhoz, hogy pályázatot írassunk ki, ismét kellett pályázatkezelő munkatársak, így jött a további munkaerő. Emellett tervezési dokumentumokat kellett készíteni. Volt egy három évre szóló dokumentum, ami az ún. „PHARE tükörrégiós fejlesztési programot” alapozta meg. A statisztikai hivatal megyei szintű adatokat gyűjtött, a balatoni tervek készítéséhez, a helyzetelemzéshez így nem volt megfelelő adatsor.

Ekkor jöttek Oláh Miklósék az 5 fővel megalakuló Társadalomtudományi Kutatócsoporttal. Kellett egy kutatói háttér, akik adatokat, ismereteket gyűjtenek, rendszereznek. Így lett 20-25 fős a Kht. létszáma. Elkészítettük ezt az említett fejlesztési dokumentumot, ennek nyomán kaptunk három évre évente kb. 400 millió forint pályázati forrást. E három éven keresztül ez biztos forrás volt, és ezen felül jött 1 milliárd támogatás a MEH-től. Ott volt a Regionális Turisztikai Ügynökség (Rosta Sándor), ők is kaptak 1 milliárd körüli összeget. Ezek össze lettek hangolva, és így akkor nem 50, hanem 500 millió forintos pályázati kiírások jelenhettek meg. Működtettük a tükörrégiós pályázati rendszert. Az akkori körülmények a mostanihoz képest anyagilag kedvezőbbek voltak, másrészt a Tanács összetétele is kedvezőbb volt. Szerintem egy térségi fejlesztési tanácsnak úgy kell kinéznie, hogy a térségi szereplők többségben vannak, és ha elkerülhetetlen, ráerőltetik az akaratukat a központi szervekre.

Milyen partnerségi körben dolgozott a Tanács és az Ügynökség?

A Nők a Balatonért Egyesület, a megyei kamarák (6), a Balatoni Szövetség, a Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége számított aktív partnernek, és az önkormányzatokkal is elég szoros volt a kapcsolat, hiszen az önkormányzatok voltak a pályázóink, akikkel csaknem napi kapcsolatban álltunk. Ez mindenképp jó dolog volt. Az akkori tanácsi összetétel úgy nézett ki, hogy 6 kistérségi elnök, három megyei közgyűlési elnök, 3 kereskedelmi és iparkamara, 3 agrárkamara, és mellettük a minisztériumok képviselői. Tehát a térségi tagok jelentős többségben voltak, nem úgy, mint később, vagy jelenleg.

Hogyan illeszkedett a tanács az akkori területfejlesztési intézményrendszerbe?

Leginkább idegenül. Minden régiós ügynökség azt a célt tartotta szem előtt, hogy majd, ha belépünk az EU-ba, akkor a közvetlen források hozzájuk fognak kerülni. Ebben persze ők is tévedtek egy nagyot. 1990-ben történt egy átalakulás, az önkormányzatok hatalmas önállóságot kaptak azzal, hogy az SZJA 50 %-a (eredetileg 100 %) ott maradt az önkormányzatoknál. Később viszont elkezdődött mindennek a lefaragása. Például a BFT forrásokat 2003-tól kezdték el

csökkenteni. Amikor Sütő László volt az elnök, akkor lett a 1,5 – 2 milliárdnyi elosztható pénzből 600 millió forint, aztán 400 millió. Nyilván nem lehet úgy hatékonyan fejleszteni, identitást építeni, ha nem a helyi hiteles szereplők osztják el a pénzt...

2002-ben mi is megkaptuk a tükörrégiós forrásokat, reménykedtünk abban, hogy majd kicsit átgondolják a régió struktúráját, és teljesen más, nem megyehatárok, hanem funkcionális határok szerint határolnak le fejlesztési térségeket, statisztikai régiókat.

Hogyan értékeled, elegendő felhatalmazással és forrással rendelkezett-e az ügynökség ahhoz, hogy érdemi területfejlesztési és integrációs tevékenységet fejtsen ki?

Onnan kezdem, hogy előástunk a Balatonra vonatkozó regionális fejlesztési dokumentumokat, terveket a '60-as évekből, volt olyan, amely akkor Brüsszelben díjat nyert. A VÁTI elődjétől származó térségi terveket megszereztünk feldolgoztuk, készítettem egy prezentációt, felmentünk Bóka elnök úrral az EU magyarországi képviselőjéhez (ha jól emlékszem, a Bérc utcában volt, a Gellért-hegyen, „természetesen” a legdrágább környéken). Előadtuk, hogy Magyarországon ez az egyetlen szervesen kialakult régió, amit összeköt a Balaton, fejlesztési dokumentum is készült rá, jelentős története is van a regionalizmusnak itt. Előadtunk mindent, amit hosszas vitatkozás követett. Azt mondták, teljes mértékben igazunk van, de már nem változtathatnak a régiós határokon. Gondoltuk, hogy itt baj lesz, ha 2004-ben belépünk az EU-ba, és nem lesz a Balaton statisztikai régió – nem lett. Végül a statisztikai régiók sem jártak jól, az összes forrás 15 %-a lett regionális forrás, azóta már annyi sem. Alapvető, hogy oda kell adni a pénzt, ahol meg tudják hozni a megfelelő, tájékozott döntést. A kérdéshez visszatérve, miszerint milyen felhatalmazással és forrással rendelkezett az ügynökség: a mostanihoz képest szerintem nagyobb, források tekintetében mindenképp. Ami akkor rendelkezésre állt, az a szükséges összeg alsó határán mozgott. Akkor kellett csinálnunk stratégiai fejlesztési programot 5 évre. Kiszámoltuk ebben, hogy ha évente 6 milliárd forintot investál a kormányzat a BKÜ-be a Fejlesztési Tanácsra keresztül, akkor 5 év alatt több százmilliárdos fejlesztést tudtak

volna indukálni. Ebben benne voltak nagyobb beruházások is, pl. az M7-es tovább építése, ami központi pénzből ment volna. A 6 milliárd helyett végül kb. 1,5 milliárdot kaptunk.

Mik voltak az irányok az előbb említett 5 éves stratégiában?

Kisebb magánszálláshelyek megújítása (talán most is napirenden van), önkormányzati utak, parti sétányok fejlesztése, piacok létrehozása, rendezvénytámogatások, műemlék megőrzés, templomok felújítása. Strandfejlesztésre is kellett forrásokat biztosítani. Nagyon nem tértek el a mostani igényektől. Volt egy nagy komplex projektünk, a teljes balatoni csapadékvíz-rendezés, ami 50 milliárd forint lett volna akkor, azóta sem valósult meg.

Mit tartasz az ügyvezetőség idősza alatt a legnagyobb eredményednek?

Azt, hogy létrehoztunk a nulláról egy működőképes Ügynökséget. Sikerült pár éven keresztül a helyi pályázati rendszert úgy működtetni, hogy helyi források idekerüljenek és közvetlenül eloszthassuk.

Emlékszel vissza kudarcokra?

Nem lettünk statisztikai régió, pedig ezen rengeteget dolgoztunk. És az is kudarc, hogy közben folyamatosan átalakult a Tanács összetétele.

Ügyvezető igazgatói tevékenységed idején milyen nemzetközi kapcsolatai voltak az Ügynökségnek?

Egy alapokról épülő szervezetről nagyon nehéz ezt a kapcsolattudást kialakítani. Ahogy elkezdtük a munkát, azonnal sikerült a japán projekt elvesztett eredményeinek egy részét pótolni. Japán oldalról 10-12 fő vett részt eredetileg a JICA projektben, közülük két szakértő gyakran volt itt, egyszer 1 évig, majd egyszer fél évig. Nekem 2000-ben volt egy nagy balesetem. Emlékszem a kórházi ágyamon Molnár Gábornak mondtam el, melyik mappában találja meg azt a levelet, amit el kell küldeni a japán szponzornak, mert azt már megírtam. Tehát az egyik a japán kapcsolat. A másik, akkor kezdődött el, amikor szerveztünk egy tanulmányi kirándulást a Bodeni-tóhoz. Megnéztük, ők hogyan csinálják, hogyan tudnak hideg vizű, hideg időjárású területen 20 millió vendégéjszakát csinálni, amikor mi csak 5 milliót tudunk. Találkoztunk ott többek között a Living Lakes nevű civil szervezet vezetőjével.

tóival. Aztán elkezdtünk további nemzetközi projektekkal foglalkozni, akkor indítottuk el a LIFE projektet. Ez már több éves nagy költségvetésű projekt volt.

Még egy ilyen nemzetközi projektet indítottunk el 2002-ben, amit az ENSZ környezetvédelmi programja támogatott. Tudni kell, hogy van egy olyan rendszerelemzési csoport, a Balatoncsoport, aminek elvileg semmi köze nincs a Balatonhoz, csak annyi, hogy évente Csopakon üléseznek. Pintér László (IISD, Kanada) volt ennek a tagja, aki egyszer megkeresett, hogy tartanék-e egy előadást a csoportnak. Tartottam is a Balatonról, bár 2 órás volt – valószínűleg „lyukat beszéltem a hasukba”, de tetszett nekik. Kigondoltunk egy témát az ENSZ környezetvédelmi program keretében, ebből lett a Balatoni Adaptációs Mintaprojekt, amelyet a Global Environmental Fund (GEF) finanszírozott részben. Amit a LIFE-ben elkezdtünk, a tóközepi és egyéb monitoring állomásokat, a BAM-ból lett helyrehozva, mert közben elhasználódtak az eszközök, ugyanis mindenből a legolcsóbbat vettük meg. Óriási előnnyel járt a LIFE-os projektben is, később is, hogy nekünk forintban merültek fel a költségeink, és dollár árfolyamon kellett elszámolni - 20-30 %-ot lehetett ezen nyerni forintban. Manapság úgy tudom, rengeteg nemzetközi projekt van, így tud most működni az Ügynökség.

Mi, vagy mik voltak lemondásod okai?

Közös megegyezéssel nem dolgoztam tovább igazgatóként. Több indítékom is volt. Egyrészt egy olyan csapattal, amelyik a feladatait közmegegyezéssel végző Bóka István leváltását úgy intézte, hogy a Magyar Közlönyből értesültünk róla, nehéz együtt dolgozni. A helyiek feltétlenül támogatták volna, hogy ő maradjon az elnök, de ebből politikai kérdést csináltak. A 2002-es kormányváltás utáni első BFT ülésen „megeskették” Kolber Istvánt, az új BFT elnök jelöltet, hogy harcolni fog az önálló statisztikai régió státusz megszerzéséért. Balázs Árpád alelnök kijelentette, hogy abban az esetben tudják megszavazni az elnöki kinevezést, ha ezt megígéri. Kolber ezt megígérte, de végül közismert, hogy a statisztikai régióból nem lett semmi.

A távozásomnak magánéleti okai is voltak. A rendszeres járkálás Japánba és Japánból érhetően nem tetszett Kolbernek. Amikor kint vol-

tam Japánban, akkor is napi 6-8 órát töltöttem a számítógép előtt az ügynökség ügyeit intézve, de fizikailag sokat voltam távol. A lemondásnak részben szakmai, részben politikai okai voltak, de leginkább a család miatt nem tudtam vállalni az állandó jövés-menést.

Későbbi pályafutásod során hogyan hasznosítottad az Ügynökség vezetőjeként szerzett tapasztalatokat?

Jól tudtam hasznosítani. Előtte nem igen foglalkoztam ilyen témával, mint cégvezetés, könyvelés, munkaügyi kérdések. Egyetemen dolgoztam, aztán japán környezetvédelmi cég kutató-fejlesztő csoportját vezettem kint, nem kellett azzal foglalkoznom akkor, hogy kinek hogyan lesz pénz, munkaszerződés, egyebek. Aztán később a saját vállalkozásomban ezeket hasznosítottam.

Képviselő is voltál. Az önkormányzati munkádban volt ennek valami haszna?

Igen. Az általános tájékozottsági fölény. Sokkal inkább tisztában voltam az önkormányzatok kérdéseivel, problémáival, nem csak Almádiéval. Sok olyannal kellett foglalkoznom cégvezetőként, amivel korábban egyetemi oktatóként nem találkoztam. Emlékszem milyen dilemmát okozott nekem, hogyan veszem fel az embereket, és kinek mennyi legyen a fizetése. Kidolgoztam egy pontozási módszert, amivel mindenféle tapasztalatot, életkort, végzettséget, stb. figyelembe véve próbáltam egy grafikonot csinálni, és az alapján belőni, hogy kinek mennyi legyen a fizetése. Működés tekintetében elég szerény volt mindig a Kft. pénzügyi mozgásteret. Amíg be nem jöttek a nemzetközi projektek, a működésre a pénz nagyon kevés volt. Voltak vállalkozási bevételek, például annak kapcsán, hogy elkezdtünk környezetvédelmi programokat készíteni a települések számára. Gábor idejében hozzájött még ehhez a klímastratégia. A GEF projekt segített a klímastratégiánál abban, hogy valami tapasztalata legyen a munkatársaknak a témában. A legnehezebb kérdés a hosszú távú fenntarthatóság.

Ha mondjuk 100 milliárd forintot odaadnának neked, hogy azt felhasználhatod a Balaton fejlesztésére, mire költenéd?

Mindig abból szoktunk kiindulni, hogy a Balatonnál a vízminőség mindet visz, mert ha az rossz, akkor minden borul. Hiába van akárhány

szálloda, akármilyen termálfürdő. Az a néhány termálfürdő (pl. Hévíz, Zalakaros, Kehidakusztány) attól függetlenül is meg tudja hozni a maga forgalmát, de a többinek vége. Tehát elsőként a vízminőség védelemre költeném. A vízminőség védelem kulcsa, hogy ismerjük, mik azok a tényezők, amiért kialakul a rossz vízminőség. Ennek legfontosabb tényezője a foszfor. Ha sok foszfor kerül a Balatonba, akkor sok alga lesz, akkor nem jó a vízminőség. A tó ilyen szempontú emlékezete az üledék, ahol a foszfor felhalmozódik. A romló vízminőség az 1940-50-es évektől kezdődően, a felelőtlen környezet politika miatt alakult ki, példa erre az ivóvíz ellátás fejlesztése - csatornázás nélkül. A '80-as évek közepén kezdődött el ebben valami érdemi előrelépés. Egészen addig, negyven éven keresztül ment bele a szennyvíz és most sem teljes a csatornázottság. A századfordulón (1911-ben volt népszámlálás), 14 000 lakosa volt Zalaegerszegnek, most meg van 60 000. Száz éve a háztartásokból szinte egy sem volt csatornázva, alig került be foszfor a lakossági szennyvízből a Zalába, mivel az az emésztő gödrök környékén a talajban maradt. Most a 60 000-ból csaknem 60 000 van csatornázva, mind belekerül, hiába tisztítom meg, az akkor is sokszorosa annak, ami 100 évvel korábban belekerült. 2000-ben a K&K Kft. kimutatta, hogy ha a Balatonnál 100 %-os lesz a csatornázás és mindközben a foszfor kibocsátási határértékét kb. 30 %-kal nem szigorítjuk, akkor több foszfor fog bekerülni a Balatonba, mintha nem csatornáznánk.

A nitrogénnel kevesebb a probléma, nem baj, ha bekerül a Balatonba, mert a kék algák, ha nincs nitrogén, akkor levegőből kötik meg. Ha kivesszük a nitrogént a balatoni befolyókból, akkor esetleg versenyhelyzetbe hozzuk a legkárosabb típusú algákat. A Balaton emlékezetével, az üledékkal mit lehet kezdeni? Kotorni kell, sajnos. Az, ami az üledékben van, kb. 100 éves foszfor készlet. Ha évente 150-160 tonna bekerül (40-50 évvel ezelőtt ennek a kétszerese), akkor annak százszorosa van a felső 10 centis üledékrétegben, ha az egész Balatont tekintjük. A Keszthelyi-medencében ez kicsit másként néz ki, itt kb. 30 év külső foszfor terhelésének megfelelő mennyiség van. A pénz egyharmadát tehát kotrásra fordítanám. Azoknál a szennyvíztisztítóknál, amelyek a Balatonba vagy a Zalába bocsátanak ki, szigo-

rúbb határértéket kell bevezetni. Van olyan technológia, amellyel lényegesen a jelenleg hatályos 0,7 mg/l a kibocsátási határérték alá lehet menni. Zalaegerszegen, Keszthelyen, Tapolcán, Révfülöpön, Raposkán, Zánkán kellene ezt bevezetni. Keszthelyen ráengedik a lápra a tisztított szennyvizet 50 éve, a Zala torkolatától 1 km-re. A terület már minden bizonnyal túl van telítve foszforral. A Kis-Balaton felső tározója elé kell bevezetni a tisztított szennyvizet, ezt most az OVF elfogadta és úgy tudom, meg is fogják csinálni. 2011-ben leírtam, Molnár Gábor bízott meg ezzel, hogy hogyan lehetne a Balatonnál még csökkenteni a foszforterhelést. Pár km-es vezetékelt kellene kiépíteni Fenékpusztától Zalaapátiig. Ennek költsége csekély ahhoz képest, hogy az északi part mentén Akalitól nyomják Füzfőre a szennyvizet. Simán meg lehet csinálni, akár fél év alatt. A Kis-Balatont úgy kellene üzemeltetni, hogy a Balatont szolgálja, ne önmagát.

Úgy tudjuk, hogy a 120 cm-re megemelt vízszintnek az utóbbi évek algainvaziójához is köze van...

Ezt én is olvastam, és tagja vagyok egy ezzel foglalkozó bizottságnak. A BME-n készítettek egy egyszerű modellt, amivel kevés adat alapján azt modellezték le, hogy ha fél métert csökkentenének a vízszinten, akkor nem alakulna ki tartós oxigénhiány a fenéken. Mert ugye, a foszfor akkor tud jól kioldódni az üledékből, ha oxigénhiány van. Ez az összefüggés már vagy 80 éve ismert: ha a fenék oxigénhiányossá válik, akkor több foszfor oldódik ki. Ha a vízállás kontrollálná az algásodást a Balatonban, akkor kellene valamilyen összefüggésnek lenni a múltbeli alga-csökkenések, és múltbeli vízállások között. Ilyen összefüggés viszont, úgy tűnik, nincs. Több vizsgálat, kutatás szükséges a 2019. évi rekord mértékű algásodás magyarázatához. Indult egy 50 millió Ft-os támogatottságú kutatási projekt, amiben ez is célkitűzés lesz. De ekkora forrás csak arra elég, hogy néhány mérést végezzenek, némi eszközt vegyenek, és feldolgozzák a korábbi évek adatait, ismereteit. Alaposabb, középtávú vizsgálatokhoz kellene kb. újabb néhány 100 MFT, azután a Limnológia, Műegyetem, Nemzeti Közzolgálati Egyetem elvégezhetné a feladatot.

Elkölténém még a pénzt a nagy lejtésű települések belterületi vízrendezésére, illetve tisztítására. Nem az a cél, hogy minél előbb kerüljön bele a Balatonba a víz, hanem az, hogy minél kevesebb hordalék, szennyezőanyag, tápanyag legyen benne. Szűrőmezők létesítése, sok ülepítő tér épülne, és ezeket karban kellene tartani. Úgy hallottam, készül egy kormányhatározat, ami a következő 20 évre a balatoni vízminőségvédelmi források biztosításáról szól majd. Lényeges, hogy ne fordulhasson elő, hogy valamilyen tevékenységet (például a kotrást) abbahagyjunk azért, mert nincs rá pénz. 2003-ban egy kormányhatározat előírta, hogy folytatni kell a vízminőségvédelmi kotrásokat, sőt, a Szigligeti-medencére is ki kell terjeszteni, majd 8 hónappal később egy másik kormányhatározat leállította. Ez megmagyarázhatatlan. Az a baj ezzel, hogy egy prekonceptióra épülő ügyről van szó: mivel nincs rá pénz és nincs hova elhelyezni a kotrási anyagot, és azt nem tudjuk hasznosítani, ezért mondjuk azt, hogy nincs szükség rá. Volt kutató, aki ebben partner volt, aki azt mondta, hogy nincs rá szükség. Szerencsénk volt, mert hosszú ideig nem lett baj, majd a 16. évben lett, egy eddig minden rekordot elsöprő algavirágzás, 2019-ben. 2020-ban is olyan szinteket mértek, mint a '80-90-es években. Azért indult el júliusban a kotrás Balatonyörök térségében, de ennyivel nem lehet megoldani a problémát. Nagy előrelépés történt az ügyben, a Vízügy 2014 óta van rajta ezen a témán, hiszen, ha itt baj lesz, akkor valamit csinálni kell.

A sikeres beavatkozásokhoz jelentős forrásokra van szükség. Nagy probléma az, hogy 2004-ben, amikor beléptünk az EU-ba, és elfogadtuk a Víz Keretirányelvet, a vízminőségi monitoring pontok számát, illetve a mintavételek gyakoriságát csökkentették, 20 %-a most, mint ami 2005 előtt volt. Például megszüntették az üledék monitoringot, nem lehetett tudni, hogyan halmozódik az üledékben a foszfor. Akkoriban mértek 150-200 milligramm/kg biológiailag hozzáférhető foszfort, most meg mértünk 330-at. Valami történiék tehát. Ehhez kell jogszabályt módosítani, azt a jogszabályt (31/2004-es KvVM rendelet), ami előírja, hogyan kell monitorozni a vizeket. A Balaton teljesen más, nem olyan, mint általában az európai tavak: a Balatont mindenre használják, fürdenek benne, sportolnak benne,

horgásznak, ivóvízbázis, öntözésre használják, és még szennyvíz befogadó is. Ehhez képest a Bodeni-tóban nem lehet fürdeni, mert olyan hideg. A hollandiai sekély tavakban nem lehet fürdeni, mert olyan mocsaras, meg hideg is. Ilyen volumenű tó, mint a Balaton, nincs még egy Európában, amit mindenre használnak és ilyen nagy és sekély. Így kellene tehát hozzáállni.

A beépítéssel is kell valamit kezdeni. A jogszabály változtatásra nem kell sok pénz, de a monitoring rendszer tovább fejlesztésére és működtetésére kell (ez 1-2 milliárd forint). Ami még kellene, az a kis vízfolyásokból származó, meredek területekről lemosódó terheléseknek a csökkentése (30 milliárd körül lenne). Csak a legkritikusabb területeken: Kenese, Fűzfő, Almádi, Alsóörs, Csupak, Zánka, Fonyód, Győrök, Boglár, amiket rendbe kellene hozni. A csapadékvízrendezésre nem, de a kisvízfolyások rendezésére meg van a pénz. Ezeket megtervezjük, ezek a munkák folyamatban vannak

A Balatonnál valamilyen módon növelni kellene a vendégéjszakák számát, ez örök téma. Tekintsünk el ettől a 2020. évtől. 2019-ben 6 millió vendégéjszaka volt, hogyan lehet ebből 10 milliót csinálni? A szezonhosszabbításnak lehet értelme, szerintem úgy nem lehet már a forgalmat növelni, hogy nyáron még többen legyenek. Építsünk még 4-5 csillagos szállodát, és abban majd sok ember lesz? Ahol ezt megcsinálták, azok most az ellenkezőjét akarják. Mallorcán már régóta az a célkitűzés, hogy csökkentsék a vendégéjszakák számát. Bibione-ban (Almádi testvérvárosa) a szállodák között alig van hely, hogy be tudj menni kocsival, így van 8 km-en keresztül. Riminiben ugyanez a helyzet. Ez nem fenntartható turizmus. Mert nyáron iszonyú tömeg van, 8 hónapon keresztül pedig semmi nincs. Erre kellene valamit kitalálni. Ha ez fontos, akkor egy teljesen más komplex dolgot kellene csinálni. Ha iskolai szünet éppen nincs, nem számíthatunk tömeges turizmusra.

A sportolásra és falusi turizmusra lehetne nagyobb hangsúlyt helyezni. Sok kicsi vonzerő kellene, például sok kicsi jégpálya, szinte minden településen. A Balaton befagyására nem lehet alapozni, mert 1965-2014-ig 1,8 fokot növekedett a Balaton átlagos vízhőmérséklete, és az éghajlatváltozás, felmelegedés még pár évtizedig

biztosan folytatódik. Lehet, hogy az őszi szőlő és gyümölcs betakarításokhoz kellene hozzányúlni.

Van-e előtted egy optimálishoz közelíthető regionális fejlesztési intézményrendszer, ami irányába kellene menni? Vagyunk mi, van az MTÜ, vannak a megyei önkormányzatok...

Ha a környezetvédelmi és vízgazdálkodási oldalról közelítjük meg, akkor kell egy Balatoni Vízügyi Igazgatóság. Most látom, hogy benne vagyok ilyen munkákban, hogy micsoda nonszensz dolgok vannak: külön kérvényt kell benyújtania a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóságnak, hogy a Kis-Balatonról szolgáltatáson adatot a Nyugat-dunántúli Vízig. Sokan azt az álláspontot képviselik, hogy a Kis-Balaton milyen jól működik, miközben abból heteken keresztül oxigénmentes barna lé folyik be a Balatonba. Gondolkodnak a Zala közvetlen bevezetésén a Balatonba, mert időnként annyira rossz a Kis-Balaton vízminősége. Ha nem egy szervezet kezeli a Balaton vízügyűjtőt, hanem három, akkor folyamatosan beleütközünk abba, hogy anomáliák vannak az adatforgalom, információáramlás, célkitűzések terén. Nem lehet önmagában fontosnak tartani a Kis-Balaton. A Balatonnak alá kell rendelni, akármilyen szép természetvédelmi terület a Kis-Balaton, jó volna, ha 10 év múlva nem ez a barna lé folya a Balatonba. Vagy, ott van a Lesence szűrőmező, elvileg 5 vízfolyást kellene megszüntenie. 35 éve készült el, azóta ahhoz nem nyúlt senki. A természetvédők nem mertek hozzányúlni, a Nemzeti Park szerint fészkelőhely. A Vízig elvégezné a karbantartást, de nehéz folyamat az „érdekek” összehangolása.

Amíg nincs helybeli forráselosztás, addig nem lesz előrelépés a helyi összetartásban, a helyi öntudatban sem. Egy olyan intézményi reform kellene, ami az ügynökségre, a BFT-re épülne, és ami évi 10 milliárd forinttal kellene, hogy gazdálkodjon. Akkor tudna beszélni, a kutatásait megszervezni, akkor tudna beszélni egyenrangú partnerként bizonyos projektekre. Például a Limnológiával pályázhatnának nemzetközi forrásokra, stb. Fel lehetne venni egy-két természettudóst az ügynökséghez. Sok forrásteremtési lehetősége akkor lenne, ha ezek meglennének. Most is több, 100 milliós nagyságrendű nemzetközi projektben vesz részt az

Ügynökség, de lehet, hogy több milliárdosakat lehetne generálni. Egyrészt el kellene látni a BFT-t és a BFT-n keresztül az Ügynökséget forrásokkal, az Ügynökséget csak annyival, hogy a léte ne attól függjön, hogy van-e nemzetközi projekt vagy nincs. A BFT-nek legyen tekintélye és ne plusz egy szervezetnek tekintsék, mert jelen pillanatban mintha így lenne. Hogy hogyan lehetne mindezt elérni, ha nincs központi hajlandóság erre, azt nem tudom.

Annak idején egyik japán szakértőnk felvette azt az ötletet, hogy mi lenne, ha minden Magyarországra belépő turista befizetne egy eurót egy, a BFT által kezelt alapba. Az ideérkező turisták nagy része úgyis eljut a Balatonhoz. Amerikában például van egy Columbus nevű város, a folyójából már pusztultak ki a halak. Előjöttek egy indítvánnyal, döntést hoztak arról Kongresszusi engedéllyel, hogy 5 éven keresztül felemelik az ÁFA-t, csinálnak egy alapítványt, és a befolyt pénzből csapadékvíz tisztítóművet csináltak. Erről példát lehetne venni...

Ezt csak olyan szereplők tudják megcsinálni, akik vagyongazdálkodási joggal, saját közvetlen képviseléssel, forrásokkal (pl. adókievési jog), stb. rendelkeznek. A Balaton az európai nagytavakhoz képest nem rendelkezik ilyen peremfeltételekkel, központosított, kormányának kiszolgáltató modellben dolgozik.

A vízpótlás problematikájánál előkerült ez a téma is. Felmerült, hogy meg kellene vizsgálni a vízpótlás lehetőségét. Ez furcsán hangzik, de én kezdeményeztem az első tanulmány BFT általi elkészítését 2002-ben, hogy milyen lehetőségek lennének a művelet végrehajtására, hiszen akkor kezdett csökkenni a Balaton vízszintje, azután 2003-ban érte el a mélypontot. A VITUKI elkészítette a tanulmányt a lehetséges megoldásokról, majd 2004-ben a BME vezetésével készült egy újabb tanulmány, amiben leírják, hogy nincs vízpótlásra szükség. Lehet, hogy igazuk volt, de most ugyanezek az emberek azt mondják, hogy ismét meg kellene vizsgálni a vízpótlás lehetőségét.

A Garda-tó mellett folyik el 10 km-re egy Dráva nagyságú folyó (Adige), amelyen hóolvadáskor iszonyú heves árvizek tudnak lenni. Építettek egy 9 m átmérőjű vízáteremtő alagutat, amelyen 450 köbméter/sec vizet tudnak

átvezetni a Garda-tóba, hogy megvédjék Veronát az árvízről. Időnként ömlik be a hordalékkal teli zavaros víz a Garda-tóba, de ennek ellenére semmilyen ökológiai katasztrófa nem történt. Az az érvelés, hogy azért nem lehet vizet hozni a Balatonba, mert ökológiai katasztrófát okoz, nincs megalapozva. A Rábából áthozandó 4-5 köbméter/sec hol van a Gardához képest? Ezt a témát alaposan ki kellene kutatni.

Akkor az egy, az MTA által készített lakossági véleményvizsgálat eredményei alapján került elutasításra, félték az emberek, hogy elvezetik az összes vizüket...

Ez a kérdés, előbb-utóbb megkerülhetetlen lesz. Vannak különféle előrejelzések. Mit csinálunk akkor, hogyha 30 év múlva állandósul, hogy nem eresztünk vizet a Sión, és mégis csökken a Balaton vízszintje?

